

Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta tělesné kultury

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY A JEJÍ FUNKCE V SYSTÉMU KRIZOVÉHO
ŘÍZENÍ

Bakalářská práce

Autor: Radek Novotný, tělesná výchova a sport - ochrana obyvatelstva

Vedoucí práce: Doc. Ing. Jaromír Novák, CSc.

Olomouc 2015

Jméno a příjmení autora: Radek Novotný

Název diplomové práce: Policie České republiky a její funkce v systému krizového řízení

Pracoviště: Katedra aplikovaných pohybových aktivit

Vedoucí bakalářské práce: Doc. Ing. Jaromír Novák, CSc.

Rok obhajoby bakalářské práce: 2015

Abstrakt:

Tato bakalářská práce se zabývá funkcí Policie České republiky v systému krizového řízení. V souvislosti s tímto bezpečnostním tématem se práce zaměřuje i na integrovaný záchranný systém a roli Policie České republiky v něm. Práce obsahuje i krátký souhrn dějin Policie České republiky.

Klíčová slova:

Bezpečnost, integrovaný záchranný systém, koordinace, krizová situace, mimořádná událost.

Souhlasím s půjčováním bakalářské práce v rámci knihovních služeb.

Author's first name and surname: Radek Novotný

Title of the bachelor's thesis: Police of the Czech republic and its function in the crisis management system

Department: Department of adapted physical activities

Supervisor: Doc. Ing. Jaromír Novák, CSc.

The year of presentation: 2015

Abstract:

This bachelor's thesis is concerned with the function of the Police of the Czech Republic in the crisis management system. In connection with this security issue this thesis focuses on the integrated rescue system and the role of the Police of the Czech Republic in this system. This thesis also contains a short summary of the history of the Police of the Czech Republic.

Keywords:

Security, integrated rescue system, coordination, crisis situation, emergency event.

I agree the bachelor's thesis to be lent within the library service.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně pod vedením doc. Ing. Jaromíra Nováka, CSc., uvedl všechny použité literární a odborné zdroje a dodržoval zásady vědecké etiky.

V Olomouci dne 27. dubna 2015

.....

Děkuji doc. Ing. Jaromíru Novákovi, CSc. za pomoc a cenné rady, které mi poskytl při zpracování bakalářské práce.

Obsah

1	Úvod.....	Chyba! Záložka není definována.
1.1	Cíle práce.....	Chyba! Záložka není definována.
2	Integrovaný záchranný systém.....	Chyba! Záložka není definována.
2.1	Základní pojmy integrovaného záchranného systému.....	Chyba! Záložka není definována.
2.2	Složky integrovaného záchranného systému	Chyba! Záložka není definována.
2.3	Řízení integrovaného záchranného systému.....	Chyba! Záložka není definována.
2.4	Stálé orgány pro řízení integrovaného záchranného systému....	Chyba! Záložka není definována.
3	Krizové řízení.....	Chyba! Záložka není definována.
3.1	Základní pojmy krizového řízení.....	Chyba! Záložka není definována.
3.2	Orgány krizového řízení	Chyba! Záložka není definována.
3.2.1	Vláda	Chyba! Záložka není definována.
3.2.2	Ministerstva a jiné ústřední správní úřady	Chyba! Záložka není definována.
3.2.3	Orgány kraje a další orgány s působností na území kraje ..	Chyba! Záložka není definována.
3.2.3.1	Hejtman	Chyba! Záložka není definována.
3.2.3.2	Hasičský záchranný sbor	Chyba! Záložka není definována.
3.2.3.3	Policie České republiky	Chyba! Záložka není definována.
3.2.4	Orgány obce s rozšířenou působností.....	Chyba! Záložka není definována.
3.2.4.1	Starosta obce s rozšířenou působností	Chyba! Záložka není definována.
3.2.4.2	Obecní úřad s rozšířenou působností	Chyba! Záložka není definována.
3.2.5	Orgány obce	Chyba! Záložka není definována.
3.3	Krizové stavy	Chyba! Záložka není definována.
3.3.1	Stav nebezpečí.....	Chyba! Záložka není definována.
3.3.2	Nouzový stav.....	Chyba! Záložka není definována.
3.3.3	Stav ohrožení státu	Chyba! Záložka není definována.
3.3.4	Válečný stav	Chyba! Záložka není definována.
4	Policie České republiky v systému krizového řízení	Chyba! Záložka není definována.
4.1	Policie České republiky	Chyba! Záložka není definována.
4.1.1	Řízení a organizace Policie České republiky .	Chyba! Záložka není definována.
4.1.2	Spolupráce a vztahy Policie České republiky	Chyba! Záložka není definována.
4.2	Systémovost.....	Chyba! Záložka není definována.
4.3	Policie České republiky v systému krizového řízení.....	Chyba! Záložka není definována.

4.3.1	Policejní prezidium	Chyba! Záložka není definována.
4.3.2	Pracoviště krizového řízení	Chyba! Záložka není definována.
5	Dějiny Policie České republiky	Chyba! Záložka není definována.
5.1	Československá republika (1918 – 1939).....	Chyba! Záložka není definována.
5.1.1	Sbory strážné bezpečnosti	Chyba! Záložka není definována.
5.1.2	Četnictvo	Chyba! Záložka není definována.
5.2	Protectorát Čechy a Morava (1939 – 1945)	Chyba! Záložka není definována.
5.3	Československo (1945 – 1989).....	Chyba! Záložka není definována.
6	Závěry	Chyba! Záložka není definována.
7	Souhrn	Chyba! Záložka není definována.
8	Summary	Chyba! Záložka není definována.
9	Referenční seznam	Chyba! Záložka není definována.

Úvod

Bezpečí člověka je považováno za jednu z jeho životně důležitých potřeb, a proto je důležité věnovat patřičnou pozornost této problematice. Bezpečnost člověka a celé společnosti totiž může být ohrožena značným množstvím rizik. Těmito riziky mohou být i rizika vzniklá z hrozící nebo probíhající krizové situace. Už jen působení mimořádných událostí s sebou nese značná rizika ohrožení životů a zdraví lidí. Tato rizika mohou být ještě závažnější, zejména v případech, kdy mimořádné události dosahují většího rozsahu a stávají se z nich krizové situace, které jsou z pohledu bezpečnosti člověka mnohem závažnější než mimořádné události. K řešení krizových situací jsou zákonem stanoveny postupy. Právě systém zvládnání a také prevence nebezpečných krizových situací značně snižují nebezpečnost těchto situací pro člověka i společnost. V České republice je vytvořen systém krizového řízení, jehož smysl spočívá v minimalizaci následků krizových situací a také v preventivní činnosti. Tento systém je v podstatě tvořen oprávněními, úkoly a povinnostmi nejen bezpečnostních sborů, ale i záchranných sborů, právnických osob a dalších.

Ve své práci se tedy zabývám krizovým řízením a konkrétní úlohou Policie České republiky v něm. Blíže se zabývám oblastmi krizového řízení, Policií České republiky a integrovaným záchranným systémem. Sběrem informací a jejich následným zpracováním jsem vytvořil k těmto jednotlivým oblastem přehledy, ve kterých popisují jejich význam a úlohu ve společnosti. Na základě těchto znalostí jsem sepsal konkrétní funkce Policie České republiky v systému krizového řízení.

K dotvoření představy o fungování Policie České republiky bylo vhodné i krátce pojednat o dějinách a vývoji Policie České republiky. Na základě informací získaných z publikací jsem tedy sepsal krátký přehled dějin Policie České republiky na našem území a to od vzniku Československé republiky v roce 1918 až do roku 1989.

Cíle práce

Hlavním cílem práce je pojednat o funkcích a rolích Policie České republiky v systému krizového řízení, jakožto jedné ze základních složek Integrovaného záchranného systému.

Dílčím cílem práce je pojednat o dějinách a vývoji Policie České republiky.

Integrovaný záchranný systém

Podle zákona č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému se rozumí „integrovaným záchranným systémem koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací“ (§ 2).

Integrovaný záchranný systém (dále jen IZS) můžeme tedy definovat jako systém vytvořený za účelem koordinace složek IZS (základních i ostatních), především pak pro koordinaci při provádění záchranných a likvidačních prací, ale také při přípravě na mimořádné události.

Zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů definuje nejen pojem IZS, ale zároveň je normativním právním aktem, který celý IZS vytvořil. Tento zákon a tedy i IZS vznikl z potřeby každodenní spolupráce nejen policistů, hasičů, jednotek požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany a zdravotnických záchranářů (tedy základních složek IZS), ale i ostatních složek při řešení mimořádných událostí. Jeho vznikem se ujasnila pravidla spolupráce záchranných a bezpečnostních složek, orgánů státní správy a samosprávy, fyzických a právnických osob a jejich činnost se zkoordinovala.

„IZS se tedy podílí na přípravě na mimořádné události, záchraně a likvidaci včetně dalších kroků ochrany obyvatelstva (varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití) a tím z hlediska jeho působnosti překrývá celý rozsah ochrany obyvatelstva v užším smyslu“ (Vilášek, Fiala & Vondrášek, 2014, p. 12).

IZS se tedy použije v přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací současně dvěma nebo více složkami IZS. Mimořádnou událostí, během které je zapotřebí činnosti IZS, může být například dopravní nehoda, u které zasahuje Policie České republiky, Hasičský záchranný sbor a zdravotnická záchranná služba. Každá ze složek má vlastní rozsah povinností a úkolů, jejichž plnění musí během mimořádné události zajistit a právě IZS jim pomáhá zlepšit vzájemnou spolupráci a koordinaci. Tímto způsobem IZS pozitivně působí při přípravě na mimořádnou událost a také při jejím řešení.

Základní pojmy integrovaného záchranného systému

Pojmy uvedené v zákoně o IZS jsou definovány takto:

- **mimořádná událost** - je škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka nebo přírodními vlivy a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací,
- **záchranné práce** - jsou činnosti k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení rizik vzniklých mimořádnou událostí, zejména ve vztahu k ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí, a vedoucí k přerušení jejich příčin,
- **likvidační práce** - jsou činnosti k odstranění následků způsobených mimořádnou událostí,
- **ochrana obyvatelstva** - je plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku,
- **zařízení civilní ochrany** - jsou součástí právnické osoby nebo obce určené k ochraně obyvatelstva (tvoří je zaměstnanci nebo jiné osoby na základě dohody a věcné prostředky),
- **věcná pomoc** - je poskytnutí věcných prostředků při provádění záchranných a likvidačních prací a při cvičení na výzvu velitele zásahu, hejtmana kraje nebo starosty obce; věcnou pomocí se rozumí i pomoc poskytnutá dobrovolně bez výzvy, ale se souhlasem nebo s vědomím velitele zásahu, hejtmana kraje nebo starosty obce,
- **osobní pomoc** - je činnost nebo služba při provádění záchranných a likvidačních prací a při cvičení na výzvu velitele zásahu, hejtmana kraje nebo starosty obce; osobní pomocí se rozumí i pomoc poskytnutá dobrovolně bez výzvy, ale se souhlasem nebo s vědomím velitele zásahu, hejtmana kraje nebo starosty obce (zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému, § 2).

Znalost základních pojmů je velice důležitá pro orientaci a správné pochopení definic a celého IZS. Mimořádnou událostí může být jakákoliv situace, která je určitým způsobem nebezpečná pro zdraví člověka, jeho majetek nebo pro životní prostředí. Z hlediska bezpečnosti člověka jsou ovšem nejzávažnější mimořádné události, které přímo nebo nepřímo ohrožují jeho život nebo zdraví.

Dalšími znaky mimořádné události jsou různé činnosti bezpečnostního, záchranného či jiného charakteru, které jsou pro mimořádnou událost charakteristické. Zejména činnosti jednotlivých bezpečnostních a záchranných složek během probíhající mimořádné události razantně snižují celkovou nebezpečnost této události pro člověka i společnost.

Těmito činnostmi se rozumí záchranné práce, které působí proti aktuálně probíhající mimořádné události a jsou s nimi spjaty likvidační práce. Likvidační práce jsou činnosti jednotlivých složek IZS prováděné až po skončení mimořádné události. Úkolem těchto prací je ideálně navrácení společnosti a obyvatel zasažených mimořádnou událostí zpět do stavu, ve kterém byli před vznikem této mimořádné události. Likvidačními pracemi tedy rozumíme odstraňování následků, například úklid, stavby a opravy domů a celková obnova fungující společnosti.

Složky integrovaného záchranného systému

Integrovaný záchranný systém můžeme v současnosti chápat jako zákonem stanovený systém koordinace a spolupráce. Zákonem o IZS jsou stanovené základní a ostatní složky.

Nejvýznamnější roli ve správném fungování IZS tvoří především základní složky. Ty jsou na rozdíl od ostatních složek povinny být nepřetržitě a po celém území ČR schopny poskytnout pomoc. Základními složkami IZS jsou:

- Hasičský záchranný sbor ČR (dále jen HZS ČR),
- jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany,
- Policie ČR
- a poskytovatelé zdravotnické záchranné služby (zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému, § 4).

Vedle základních složek IZS působí i ostatní složky IZS, které na vyžádání poskytují svoji pomoc při řešení mimořádných událostí. Do ostatních složek IZS patří:

- vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil,
- ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory,
- ostatní záchranné sbory,
- orgány ochrany veřejného zdraví,
- havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby,
- zařízení civilní ochrany
- a neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím (zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému, § 4).

Z hlediska důležitosti jsou nepochybně nejvýznamnějšími složkami IZS právě základní složky IZS, které zasahují nejčastěji a u nejvíce mimořádných událostí. Především jejich činnost tvoří IZS.

Ostatní složky IZS sice nejsou tak významné jako základní složky, ale jejich zařazení do celého IZS je důležité. Doprávají celkovou schopnost IZS účinně předcházet i vypořádávat se s hrozcími či vzniklými mimořádnými událostmi. Význam ostatních složek je velice důležitý především během velkého množství nebo velkého rozsahu mimořádných událostí, kdy je zapotřebí značné množství pracovní síly.

Řízení integrovaného záchranného systému

Složky IZS jsou při zásahu povinny se řídit příkazy velitele zásahu, popřípadě pokyny starosty obce s rozšířenou působností, hejtmana kraje (v Praze primátora hlavního města Prahy) nebo Ministerstva vnitra. V případě provádění záchranných a likvidačních prací za nouzového stavu, stavu ohrožení státu nebo válečného stavu se složky IZS řídí pokyny Ministerstva vnitra (zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému, § 4).

Při řešení mimořádných událostí v rámci IZS je nezbytně nutné, aby rozhodnutí o prováděných úkonech byla nejvhodnější a také rychlá, bez zbytečného prodlení. Tato prodlení by mohla navýšit nebezpečnost mimořádné události.

Proto je důležité, aby během prací IZS byl stanoven velitel zásahu, který dává jasné a pohotové příkazy a úkoly jednotlivým složkám IZS. Nejčastěji se velitelské funkce ujímá hasičský záchranný sbor, konkrétně jeden zasahující hasič. Velitelem zásahu se může stát i příslušník jiné základní složky IZS a to především během mimořádných událostí, které jsou svojí povahou nejbližší k dané složce IZS. Například při činnosti IZS během mimořádné události, jejíž cílem je převážně zdravotnická péče, se stane s největší pravděpodobností velitelem zásahu příslušník zdravotnické záchranné služby, protože je k této činnosti nejkompetentnější a jako velitel nejvhodnější.

Stálé orgány pro koordinaci IZS

Stálými orgány pro koordinaci složek IZS jsou operační a informační střediska IZS, kterými jsou operační střediska hasičského záchranného sboru kraje a operační a informační střediska generálního ředitelství hasičského záchranného sboru (zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému, § 5).

Operační a informační střediska IZS jsou povinna přijímat a vyhodnocovat informace o mimořádných událostech, zajistit plnění úkolů daných velitelem zásahu a plnit úkoly uložené orgány oprávněnými koordinovat záchranné a likvidační práce a zabezpečovat vyrozumění jednotlivých složek IZS. Operační a informační střediska IZS jsou dále oprávněna povolávat a nasazovat síly a prostředky hasičského záchranného sboru a jednotek požární ochrany i dalších složek IZS, vyžadovat a organizovat osobní a věcnou pomoc podle požadavků velitele zásahu a provést při nebezpečí z prodlení varování obyvatelstva na ohroženém území (zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému, § 5).

Stálé orgány pro organizaci IZS jsou nezbytné pro správné fungování celého IZS. Jejich činností je především přijímat a vyhodnocovat informace o mimořádných událostech a následně pak vyrozumívat jednotlivé složky IZS. Kromě informování jednotlivých složek IZS o mimořádných událostech zařizují operační střediska komunikaci a koordinaci mezi jednotlivými složkami při probíhajících záchranných a likvidačních pracích.

Krizové řízení

Krizové řízení je v České republice upraveno zákonem č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení často označovaným jako krizový zákon.

Tento zákon stanoví působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků a práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na krizové situace, které nesouvisí se zajišťováním obrany České republiky před vnějším napadením, a při jejich řešení a při ochraně kritické infrastruktury a odpovědnost za porušení těchto povinností (zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, § 1).

Zákon o krizovém řízení je stěžejní pro správné pochopení a porozumění krizovému řízení, ale nikoliv jediný. Svoji pozornost bychom měli věnovat i jiným normativním aktům, například zákonu o integrovaném systému, na který se zákon o krizovém řízení často odkazuje nebo ústavním zákonům, ve kterých jsou upraveny krizové stavy kromě stavu nebezpečí. Ten je jako jediný ze čtyř krizových stavů uveden právě v zákoně o krizovém řízení. K jednotlivým krizovým stavům je pojednáno více na konci této kapitoly.

Základní pojmy krizového řízení

Pro správné pochopení a porozumění účelům krizovému řízení a jeho zákonným definicím je nutné, abychom si uvedli některé základní pojmy.

Zákon o krizovém řízení definuje:

- krizové řízení jako souhrn řídicích činností orgánů krizového řízení zaměřených na analýzu a vyhodnocení bezpečnostních rizik a plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s přípravou na krizové situace a jejich řešení nebo v souvislosti s ochranou kritické infrastruktury,
- krizovou situaci jako mimořádnou událost podle zákona o IZS, narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu,
- krizové opatření jako organizační nebo technické opatření určené k řešení krizové situace a odstranění jejích následků včetně opatření, jimiž se zasahuje do práv a povinností osob,

- pracovní povinnost jako povinnost fyzické osoby vykonávat po nezbytně nutnou dobu určenou práci, která je nutná pro řešení krizové situace,
- pracovní výpomoc jako povinnost fyzických osob vykonávat jednorázové a mimořádné úkoly nezbytné pro řešení krizové situace,
- věcný prostředek jako movitou nebo nemovitou věc nebo poskytovanou službu, pokud ji lze využít při řešení krizové situace,
- kritickou infrastrukturu jako prvek nebo systém prvků kritické infrastruktury, jejichž narušení funkce by mělo závažný dopad na bezpečnost státu, zabezpečení základních životních potřeb obyvatelstva, zdraví osob nebo ekonomiku státu,
- ochranu kritické infrastruktury jako opatření zaměřená na snížení rizika narušení funkce prvku kritické infrastruktury (zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, § 2).

Pro případ, kdy je mimořádná událost velkého rozsahu a obvyklé postupy IZS na ni nedokáží účinně reagovat, je nutné přijmout určité opatření. Tímto opatřením je právě krizové řízení a jeho krizová opatření, které řídí činnosti všech svých orgánů ve vztahu k předcházení a také řešení krizových situací. Krizová situace je tedy značně nebezpečná mimořádná událost a také narušení kritické infrastruktury, během které je vyhlášen krizový stav.

Kritickou infrastrukturu si můžeme představit jako prvky uvnitř státu, jejichž nefunkčnost s sebou nese negativní vlivy na bezpečnost osob, společnosti i celého státu. Prvky kritické infrastruktury mohou být například dopravní spojení, zásobování obyvatelstva, energetika aj. Například nemožnost zásobování obyvatelstva potravinami a vodou nebo tepelnými energiemi obzvláště v zimě s sebou nese vážné ohrožení zdraví a životů obyvatelstva a celkového fungování státu. Ochrana kritické infrastruktury tudíž logicky patří mezi významné úkoly krizového řízení.

Orgány krizového řízení

Vláda.

Vláda je vrcholným orgánem výkonné moci v České republice a v systému krizového řízení hraje důležitou roli. Mohli bychom říci, že vláda je hlavním orgánem krizového řízení. Vláda České republiky se skládá z předsedy vlády, místopředsedů vlády a ministrů a je odpovědná za svoji činnost Poslanecké sněmovně.

Při zajišťování připravenosti České republiky na krizové situace, při jejich řešení nebo k ochraně kritické infrastruktury ukládá vláda úkoly ostatním orgánům krizového řízení, řídí a kontroluje jejich činnost, určuje ministerstvo nebo jiný ústřední správní úřad pro koordinaci přípravy na řešení konkrétní krizové situace, zřizuje Ústřední krizový štáb jako svůj pracovní orgán k řešení krizových situací, stanoví průřezová a odvětvová kritéria pro určení prvku kritické infrastruktury a při přípravě na krizové situace nebo jejich řešení projednává s Českou národní bankou opatření, která se týkají působnosti této banky (zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, § 4).

Správná připravenost všech orgánů a celého systému krizového řízení je základním předpokladem pro správné fungování tohoto systému. Přípravou řešení krizové situace můžeme značně ovlivnit výslednou efektivnost řešení krizových situací a také můžeme zabránit vzniku dalších, někdy i závažnějších krizových situací.

Za nouzového stavu nebo za stavu ohrožení státu je vláda na nezbytně nutnou dobu a v nezbytně nutném rozsahu oprávněna omezit:

- právo na nedotknutelnost osoby a nedotknutelnost obydlí při evakuaci osoby,
- vlastnické a užívací právo právnických a fyzických osob,
- svobodu pohybu a pobytu ve vymezeném prostoru území ohroženého nebo postiženého krizovou situací,
- právo pokojně se shromažďovat ve vymezeném prostoru území ohroženého nebo postiženého krizovou situací,
- právo provozovat podnikatelskou činnost,
- právo na stávku (zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, § 5).

Tato práva je vláda oprávněna omezovat v případech ohrožení života, zdraví, životního prostředí nebo majetku a také za účelem zabránění tomu, aby byla krizová opatření jakkoliv narušována nebo znemožňována.

Vláda je oprávněna v době trvání nouzového stavu na nezbytně nutnou dobu a v nezbytně nutném rozsahu nařídit:

- evakuaci osob a majetku z vymezeného území,
- zákaz vstupu, pobytu a pohybu osob na vymezených místech nebo území,
- ukládání pracovní povinnosti, pracovní výpomoci nebo povinnosti poskytnout věcné prostředky
- a bezodkladné provádění staveb, stavebních prací, terénních úprav nebo odstraňování staveb anebo porostů za účelem zmírnění nebo odvrácení ohrožení vyplývajícího z krizové situace (zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, § 6).

Vláda je v době trvání nouzového stavu dále například oprávněna

- nařídit nasazení vojáků v činné službě a jednotek požární ochrany k provádění krizových opatření,
- nařídit přednostní zásobování dětských, zdravotnických, sociálních zařízení, ozbrojených sil, bezpečnostních sborů a složek IZS (zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, § 6).

Především během krizových situací velkého rozsahu by mohl nastat problém s nedostatkem pracovní síly a s nedostatky materiálních zásob složek a orgánů zapojených do řešení krizových situací. Proto je nezbytně nutné zajistit dostatečné množství pracovníků provádějící krizová opatření a jejich zásobování.

V době trvání stavu ohrožení státu je vláda dále oprávněna:

- omezit vstup na území České republiky osobám, které nejsou občany České republiky,
- omezit držení a nošení střelných zbraní a střeliva,
- zvýšit kontrolní činnost skladovaných střelných zbraní, střeliva, munice, výbušnin, jaderných materiálů a dalších nebezpečných materiálů (zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, § 7).

Ministerstva a jiné ústřední správní úřady.

Ministerstva a jiné ústřední správní úřady také zajišťují připravenost na řešení krizových situací a k zajištění této připravenosti:

- zřizují pracoviště krizového řízení,
- zpracovávají krizový plán, který obsahuje souhrn opatření a postupů k řešení krizových situací, který schvaluje ministr nebo vedoucí jiného ústředního správního úřadu,
- zřizují krizový štáb jako pracovní orgán k přípravě na krizové situace a k jejich řešení (zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, § 9).

Krizový plán je jedním z nejdůležitějších prvků připravenosti na krizovou situaci. Opatření a postupy v něm pomáhají k rychlému a správnému řešení krizové situace a celková kvalita zpracování tohoto plánu předurčuje míru kvality a úspěšnosti krizových opatření řídicích se tímto plánem. Proto je nezbytně nutné, aby se tvorbě krizových plánů věnovala patřičná pozornost.

Ministerstva a jiné ústřední správní úřady:

- vedou přehled možných zdrojů rizik, provádějí analýzy ohrožení a odstraňují nedostatky, které by mohly vést ke vzniku krizové situace,
- rozhodují o činnostech k řešení krizových situací a ke zmírnění jejich následků,
- organizují okamžité opravy nezbytných veřejných zařízení pro přežití obyvatelstva a k zajištění funkčnosti veřejné správy,
- zajišťují nouzovou komunikaci,
- poskytují si údaje z informačních systémů veřejné správy, které spravují v rozsahu nezbytném pro zajišťování připravenosti na krizové situace a při jejich řešení (zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, § 9).

Ministerstva hrají významnou roli v systému krizového řízení. Mají za úkol rozhodovat o činnostech zaměřených na řešení krizové situace a také se snaží co nejvíce snížit následky krizové situace. Těmto úkolům mohou ministerstva dostát jen v případě, že se zabývají případnými zdroji rizik a ohrožení. Kdybychom neznali tyto zdroje rizik, nevěděli bychom, která konkrétní ohrožení mohou nastat a bylo by tak velice těžké vytvořit účinný systém ochrany před krizovými situacemi. Proto chápeme přehled

možných zdrojů rizik jako základní kámen pro vytvoření přípravy na možnou krizovou situaci a také pro vytvoření účinných opatření prováděných během již vzniklé krizové situace.

Mezi nejdůležitější ministerstva z hlediska krizového řízení můžeme zařadit:

- Ministerstvo vnitra, které je zodpovědné za přípravu a řešení krizových situací souvisejících s vnitřní bezpečností a veřejným pořádkem a současně určuje a kontroluje postupy Policie České republiky,
- Ministerstvo zdravotnictví, které je v době krizového stavu oprávněno zajistit nákup a distribuci potřebných léčivých přípravků a koordinuje činnost poskytovatelů zdravotnické záchranné služby,
- Ministerstvo průmyslu a obchodu, které je oprávněno přijímat opatření k zachování celistvosti energetických soustav s cílem urychleného obnovení všech důležitých funkcí kritické infrastruktury v energetice a také ukládat výrobcům i provozovatelům přepravní soustavy nebo přenosové soustavy energetických zdrojů povinnosti k zabezpečování energetických potřeb
- a Ministerstvo dopravy, které je v době krizového stavu oprávněno uložit provozovatelům dráhy, drážní dopravy, silniční dopravy, letadel, letišť, vnitrozemské vodní dopravy a veřejných přístavů, jakož i vlastníků a provozovatelům ostatních objektů, zařízení a dopravních cest sloužících dopravě povinnosti k zabezpečování dopravních potřeb (zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení).

Zákon o krizovém řízení za nejdůležitější ministerstva, jakožto orgány krizového řízení, zcela logicky uvádí právě tato čtyři ministerstva. Zajištění bezpečnosti, veřejného pořádku, zdravotnické pomoci, energie a dopravy, především pak potravin, jsou prioritními úkoly krizových opatření, protože jejich případné nedostatky nejrychleji a nejzávažněji ohrožují životy, zdraví a majetek osob.

Úkoly Ministerstva vnitra v krizovém řízení spočívají především v zajišťování a udržování vnitřní bezpečnosti a pořádku a to především prostřednictvím sil Policie České republiky, jejíž činnost Ministerstvo vnitra řídí.

Orgány kraje a další orgány s působností na území kraje.

Hejtman.

Hejtman zajišťuje připravenost kraje na řešení krizových situací a ostatní orgány kraje se na této připravenosti podílejí. Hejtman řídí a kontroluje přípravná opatření, činnosti k řešení krizových situací a činnosti ke zmírnění jejich následků a za tímto účelem:

- zřizuje a řídí bezpečnostní radu kraje,
- zřizuje a řídí krizový štáb kraje,
- schvaluje po projednání v bezpečnostní radě kraje krizový plán kraje,
- vyžaduje od hasičského záchranného sboru kraje údaje

a v době krizového stavu hejtman:

- koordinuje záchranné a likvidační práce, poskytování zdravotních služeb, provádění opatření k ochraně veřejného zdraví a k zajištění bezodkladných pohřebních služeb,
- koordinuje nouzové ubytování, nouzové zásobování pitnou vodou, potravinami a dalšími nezbytnými prostředky k přežití obyvatelstva,
- koordinuje zajištění ochrany majetku na území, kde byla provedena evakuace (zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, § 14).

Řídícím a kontrolním prvkem systému krizového řízení na území kraje je hejtman tohoto kraje. Řídí totiž bezpečnostní radu kraje, která pojednává o bezpečnostních hrozbách a rizicích pro daný kraj a která na základě svých činností vytváří pro tento kraj krizový plán. V případě vzniku krizové situace je zapotřebí, aby hejtman svolal a následně i řídil krizový štáb kraje, jehož smyslem jsou činnosti k odvrácení krizové situace a ke snížení následků této situace.

Členové krizového štábu kraje jsou předem určeni. Může ovšem nastat situace, kdy během vzniku nebo působení krizové situace bude krizový štáb kraje neúplný, například během nemoci nebo aktuálního nepobývání člena štábu na území České republiky. Tato situace však nesmí nijak ohrozit činnost krizového štábu kraje, což by mělo negativní dopad na celou krizovou situaci a její řešení spočívá ve svolání dalších členů, čímž se krizový štáb kraje opět stává kompletní.

Policie České republiky musí mít svého zástupce v bezpečnostní radě kraje. Tímto členem je ředitel krajského ředitelství Policie České republiky

Hejtman je za stavu nebezpečí oprávněn nařídit:

- pracovní povinnost, pracovní výpomoc nebo poskytnutí věcného prostředku pro řešení krizové situace,
- bezodkladné provádění staveb, stavebních prací, terénních úprav nebo odstraňování staveb anebo porostů za účelem zmírnění nebo odvrácení ohrožení vyplývajícího z krizové situace,
- přednostní zásobování dětských, zdravotnických a sociálních zařízení a ozbrojených sil, bezpečnostních sborů nebo složek IZS,
- evakuaci obyvatelstva,
- zákaz vstupu, pobytu a pohybu osob na vymezeném místě nebo území (zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, § 14).

Preventivní činnost kraje zajišťuje hejtman vytvořením bezpečnostní rady kraje, jenž se zabývá případnými hrozbami, které jsou pro daný kraj reálně nebezpečné. Výsledkem těchto činností je například vytvoření krizového plánu kraje, ve kterém jsou uvedeny postupy pro účinné řešení krizové situace. Kromě preventivní činnosti se hejtman zapojuje i do přímého řešení krizových situací. Přímým řešením rozumíme provádění záchranných a likvidačních prací, zásobování, evakuaci obyvatelstva a následné ubytování evakuovaného obyvatelstva.

Hasičský záchranný sbor kraje.

Hasičský záchranný sbor kraje při zpracování krizového plánu kraje a krizového plánu obce s rozšířenou působností vyžaduje součinnost orgánů kraje a obcí, organizačních složek státu, právnických osob a podnikajících fyzických osob a dalších subjektů, je-li to nezbytné (zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, § 15).

Hasičský záchranný sbor kraje při přípravě na krizové situace a jejich řešení organizuje součinnost mezi správními úřady a obcemi v kraji, vede přehled možných zdrojů rizik, provádí analýzy ohrožení, zpracovává krizový plán kraje a obcí s rozšířenou působností a plní úkoly stanovené Ministerstvem vnitra a úkoly stanovené hejtmanem v rozsahu krizového plánu kraje a starostou obce s rozšířenou působností

v rozsahu krizového plánu obce s rozšířenou působností (zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, § 15).

Za účelem přípravy na krizové situace je Hasičský záchranný sbor kraje oprávněn získávat a evidovat různé údaje. Těmito údaji mohou být například údaje o kapacitách zdravotnických, ubytovacích a stravovacích zařízení, počty zaměstnanců ve výrobních provozech a dále údaje o vyráběných, používaných nebo skladovaných nebezpečných látkách (zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, § 15).

Oprávnění Hasičského záchranného sboru disponovat údaji důležitými pro přípravu na krizové situace je velmi podstatné. Tyto údaje jsou nezbytně nutné pro vytvoření vhodných a účinných opatření a přípravu na krizovou situaci. Kdyby tato oprávnění Hasičský záchranný sbor neměl, nemohl by účinně tvořit krizové plány a celková příprava na krizovou situaci by byla neúčinná.

Hasičský záchranný sbor kraje v rámci krizového řízení dále na žádost seznamuje obce a právnické nebo fyzické osoby s charakterem možného ohrožení, s připravenými krizovými opatřeními a se způsobem jejich provedení. Vytváří podmínky pro činnost krizového štábu kraje a krizového štábu obce s rozšířenou působností, vede evidenci údajů o přechodných změnách pobytu osob a předává tyto údaje Ministerstvu vnitra a vede evidenci údajů o přechodných změnách pobytu osob za stavu nebezpečí (zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, § 15).

Policie České republiky.

Mezi další orgány kraje z hlediska krizového řízení patří Policie České republiky (dále jen policie), která zajišťuje připravenost k řešení krizových situací spojených s vnitřní bezpečností a veřejným pořádkem na území kraje a za tímto účelem je oprávněna vyžadovat od hasičského záchranného sboru kraje údaje, který je shromažďuje (zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, § 16).

Policie je tedy nejvýznamnějším orgánem z hlediska zajišťování bezpečnostních opatření v rámci krizového řízení. Chrání vnitřní bezpečnost a pořádek a její činnost při přípravě a především pak během řešení krizové situace je důležitá i pro ostatní orgány krizového řízení. Udržování bezpečnosti a vnitřního pořádku během krizových situací je nezbytně nutné, jinak by mohla být ohrožena činnost dalších

orgánů krizového řízení provádějících krizová opatření. Řešení krizové situace by pak mohlo být narušeno nebo zcela znemožněno.

Policie se tedy mimo jiné snaží svojí činností zabránit narušování nebo dokonce znemožňování provádění krizových opatření. Tato opatření nemusí být prováděna pouze policií, ale i dalšími orgány krizového řízení. Policie v rámci těchto činností může například řídit dopravu, vyklízet prostory nebo zadržovat nebezpečné osoby a tím umožnit provádění krizových opatření jiným orgánům krizového řízení.

Při srovnání rozsahu pravomocí a úkolů v rámci krizového řízení mezi Hasičským záchranným sborem a policií zjišťujeme, že policie není tak rozsáhle zapojená do systému krizového řízení jako Hasičský záchranný sbor. To je způsobeno rozsahem činností obou sborů v krizovém řízení. Policie se zaměřuje především na zajišťování bezpečnosti a udržování pořádku ve společnosti. Je to sice menší rozsah úkolů, ale pro jejich účinné plnění potřebuje policie značné množství pracovní síly, která by v případě plnění většího množství povinností mohla chybět.

Orgány obce s rozšířenou působností.

Pod orgány obce s rozšířenou působností řadíme starostu obce s rozšířenou působností a obecní úřad obce s rozšířenou působností (zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, § 18).

Orgány obce s rozšířenou působností společně s orgány obce tvoří nejdrobnější prvky celého krizového systému. Jejich správní působnost je pouze v rámci jejich vlastní působnosti a jsou podřízeny orgánům kraje. I když jejich pravomoci při přípravě na krizovou situaci a při řešení této situace nejsou tak velké jako u ostatních orgánů krizového řízení, je jejich význam pro správné fungování krizového řízení velice důležitý.

Samotní starostové obcí s rozšířenou působností a i ostatní orgány obcí s rozšířenou působností velmi dobře vědí, jaká rizika jsou pro jejich území nejzávažnější a nejpravděpodobnější. Také jejich činnost v rámci provádění krizových opatření je velice důležitá a v některých situacích nenahraditelná. Z těchto důvodů se stávají i tyto orgány důležitými pro efektivní fungování celého krizové řízení.

Starosta obce s rozšířenou působností.

Starosta obce s rozšířenou působností zajišťuje připravenost obce s rozšířenou působností na řešení krizových situací a ostatní orgány obce s rozšířenou působností se na této připravenosti podílejí. Starosta obce s rozšířenou působností řídí a kontroluje přípravná opatření, činnosti k řešení krizových situací a činnosti ke zmírnění jejich následků prováděná územními správními úřady, orgány obcí, právníckými osobami a fyzickými osobami, jejichž působnost je ve správním obvodu obce s rozšířenou působností a za tímto účelem:

- zřizuje a řídí bezpečnostní radu obce s rozšířenou působností,
- organizuje přípravu na krizové situace a podílí se na jejich řešení,
- plní úkoly stanovené hejtmanem a dalším orgány krizového řízení,
- po projednání v bezpečnostní radě obce s rozšířenou působností schvaluje krizový plán obce s rozšířenou působností
- a vyžaduje údaje od hasičského záchranného sboru kraje (zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, § 18).

Nejenom v bezpečnostní radě kraje, ale i v bezpečnostní radě obce s rozšířenou působností musí být představitel policie. V bezpečnostní radě obce s rozšířenou působností zaujímá toto místo příslušník policie určený ředitelem krajského ředitelství policie.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností za účelem zajištění připravenosti správního obvodu obce s rozšířenou působností na řešení krizových situací zřizuje pracoviště krizového řízení a dále:

- poskytuje součinnost hasičskému záchrannému sboru kraje při zpracování krizového plánu kraje a při zpracování krizového plánu obce s rozšířenou působností,
- plní úkoly podle krizového plánu obce s rozšířenou působností,
- vede evidenci údajů o přechodných změnách pobytu osob a předává tyto údaje hasičskému záchrannému sboru kraje,
- za stavu nebezpečí vede evidenci údajů o přechodných změnách pobytu osob a předává je hasičskému záchrannému sboru kraje

- a vede přehled možných zdrojů rizik a v rámci prevence odstraňuje nedostatky, které by mohly vést ke vzniku krizové situace (zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, § 19).

Orgány obce.

Úkolem starosty obce je zajištění připravenosti obce na řešení krizových situací a ostatní orgány obce se na této připravenosti podílejí. Starosta obce za tímto účelem:

- zřizuje krizový štáb obce,
- během krizové situace zajišťuje provedení stanovených krizových opatření v podmínkách správního obvodu obce,
- plní úkoly stanovené starostou obce s rozšířenou působností a opatření uvedené v krizovém plánu obce s rozšířenou působností,
- odpovídá za využívání informačních a komunikačních prostředků

a v době krizového stavu starosta obce:

- zabezpečuje varování a informování osob na území obce před hrozícím nebezpečím a vyrozumění orgánů krizového řízení,
- nařizuje a organizuje evakuaci osob z ohroženého území obce,
- organizuje činnost obce v podmínkách nouzového přežití obyvatelstva
- a zajišťuje další nezbytná opatření pro řešení krizové situace (zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, § 21).

Obecní úřad jako další orgán obce za účelem zajištění připravenosti obce na řešení krizových situací:

- organizuje přípravu obce na krizové situace,
- poskytuje obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností podklady a informace potřebné ke zpracování krizového plánu obce s rozšířenou působností,
- vede evidenci údajů o přechodných změnách pobytu osob, které pak i předává obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností,
- podílí se na zajištění veřejného pořádku,
- plní úkoly stanovené krizovým plánem obce s rozšířenou působností při přípravě na krizové situace a jejich řešení (zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, § 21a).

Starosta obce a obecní úřad obce patří v rámci své působnosti mezi nejmenší orgány krizového řízení a i přesto jsou důležité pro krizové řízení. Tvoří totiž základní prvky struktury systému krizového řízení.

Orgány obce, tedy starosta obce nebo obecní úřad obce mohou v rámci zajišťování bezpečnosti a veřejného pořádku spolupracovat s policií. Spolupráce spočívá ve vzájemném přerozdělení úkolů mezi obecními orgány a policií. Těmito úkoly rozumíme úkoly v oblasti zajišťování veřejného pořádku v obci. Zahrnují úkoly v oblasti předcházení protiprávního jednání a také úkoly během případného porušení veřejného pořádku. Je ovšem nezbytné, aby se orgány obce s policií dohodnuly na podílech zajišťování těchto úkolů.

Logicky můžeme předpokládat, že malé obce budou mít menší podíl na této spolupráci než velké obce, které mají více prostředků k vlastnímu zajišťování bezpečnosti a veřejného pořádku. Velké obce si mohou si například dovolit zřídit obecní policii, která přebírá značnou část úkolů zajišťování bezpečnosti a veřejného pořádku od policie státní. Naproti tomu malé obce nemají tolik prostředků a jsou odkázány především na činnost policie v oblasti bezpečnosti a veřejného pořádku.

Krizové stavy

Krizový stav se vyhláší zároveň se vznikem krizové situace, která vznikla z mimořádné události. Právě konkrétní krizový stav určuje povahu a míru nebezpečnosti krizové situace a celkem mohou být vyhlášeny čtyři krizové stavy. Méně nebezpečným je stav nebezpečí, dále nouzový stav a těmi nejzávažnějšími jsou stav ohrožení státu a válečný stav. K jednotlivým krizovým stavům pojednávám konkrétněji níže.

Stav nebezpečí.

Stav nebezpečí se jako krizové opatření může vyhlásit, jsou-li ohroženy životy, zdraví, majetek nebo životní prostředí. Pro vyhlášení stavu nebezpečí nesmí být intenzita ohrožení značného rozsahu a zároveň se nesmí jednat o ohrožení odvrátitelné běžnou činností správních orgánů a složek integrovaného záchranného systému. Tento stav vyhláší hejtman kraje pro území svého kraje nejdéle na 30 dnů, přičemž tuto dobu je možné prodloužit se souhlasem vlády. Nelze-li vzniklé ohrožení účelně

odvrátit během vyhlášeného stavu nebezpečí, hejtman neprodleně požádá vládu o vyhlášení nouzového stavu (zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení, § 3).

Nouzový stav.

Vláda (v případě nebezpečí z prodlení i samotný předseda vlády) může vyhlásit nouzový stav v případě živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožuje životy, zdraví nebo majetkové hodnoty anebo vnitřní pořádek a bezpečnost. Nouzový stav, stejně jako stav nebezpečí, se může vyhlásit nejdéle na dobu 30 dnů. Uvedená doba se může prodloužit jen po předchozím souhlasu Poslanecké sněmovny (ústavní zákon č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky, čl. 5, 6).

Stav ohrožení státu.

Je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost státu, jeho územní celistvost nebo jeho demokratické základy, vyhláší Parlament na návrh vlády stav ohrožení státu. K přijetí usnesení o vyhlášení stavu ohrožení státu je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech poslanců a souhlasu nadpoloviční většiny všech senátorů (ústavní zákon č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky, čl. 7).

Válečný stav.

Je-li Česká republika napadena, nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení, rozhoduje Parlament o vyhlášení válečného stavu, který platí vždy pro celé území státu. Parlament také rozhoduje o účasti České republiky v obranných systémech mezinárodní organizace, ve kterých má své členství (ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky, čl. 43).

Všechny krizové stavy jsou nebezpečné pro člověka i pro společnost. Tím nejméně nebezpečným, ale i přesto závažným, je stav nebezpečí. Ostatní krizové stavy jsou již velice závažné a to především svoji nebezpečností a mírou ohrožení lidských životů, zdraví, majetku nebo životního prostředí.

Rozdíl v závažnosti jednotlivých krizových stavů vyplývá i z právní úpravy. Zatímco stav nebezpečí je upraven dle zákona (konkrétně dle zákona č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení), nouzový stav, stav ohrožení státu a válečný stav jsou upraveny dle ústavních zákonů, což nám také potvrzuje rozdílnou závažnost jednotlivých krizových stavů.

Policie České republiky v systému krizového řízení

Policie České republiky

Policie České republiky (dále jen policie) je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor, jehož úkolem je chránit bezpečnost osob, majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti. Nestanoví-li zákon nebo jiný právní předpis jinak, působí policie na území České republiky (zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, § 1, 2, 3).

Policie představuje jednu ze základních složek IZS a její činnost spočívá především v zajišťování bezpečnosti osob a také veřejného pořádku na území České republiky. Bezpečnosti pro společnost a veřejného pořádku může policie dosáhnout přímou i nepřímou cestou. Přímou cestou můžeme rozumět zásah policie vůči protiprávně jednající osobě. Nepřímou cestou pak například řešení trestných činů a vyhledávání jejich pachatelů. K zajištění bezpečnosti ve společnosti je totiž důležitá nejenom aktivní ochrana během mimořádných událostí nebo krizových situací, ale také preventivní činnost.

Policie, jako sbor zajišťující bezpečnost osob a veřejný pořádek na území České republiky, má dlouholetou a pestrou minulost. K její historii a cestě vzniku do současné podoby pojednávám v závěrečné kapitole této práce *Dějiny Policie české republiky*.

Řízení a organizace Policie České republiky.

Pro správnou a kvalitní činnost policie je nutné zajistit určitou organizaci a účinné řízení této organizace. Podle zákona č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky:

- je policie podřízena Ministerstvu vnitra,
- ministerstvo vytváří podmínky pro plnění úkolů policie
- a policejní prezident odpovídá za činnost policie ministrovi (§5).

Bezpečnostní sbory včetně policie spadají pod Ministerstvo vnitra již od vzniku Československého státu v roce 1918 a je tomu tak i v současnosti. Policie je rozdělena do několika útvarů, které mohou mít celostátní, krajskou nebo jinou působnost. Jednotlivé útvary tvoří celkový systém policie, ve kterém nejvýše stojí policejní prezidium. To dává úkoly jednotlivým policejním útvarům a kompletně tak řídí celou

policii a za svoji činnost odpovídá Ministerstvu vnitra. Hlavním představitelem policejního prezidia je policejní prezident, který je nejvyšším policejním činitelem.

Policii tvoří útvary, jimiž jsou:

- Policejní prezidium České republiky, které řídí činnost policie a v čele stojí policejní prezident,
- útvary policie s celostátní působností, které zřizuje ministr a to na návrh policejního prezidenta,
- krajská ředitelství policie
- a útvary zřízené v rámci krajského ředitelství, které zřizuje policejní prezident na návrh ředitele krajského ředitelství (zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, § 6).

Policii si tedy můžeme představit jako hierarchii policejních útvarů, ve které stojí nejnižší útvary krajského ředitelství a nejvyšší policejní prezidium. Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky říká, že „Policejní prezidium a útvary policie s celostátní působností se při nakládání s majetkem České republiky a v právních vztazích považují za součást organizační složky státu a účetní jednotky ministerstva“ (§ 7).

Abychom si dokázali lépe představit jednotlivé útvary policie s celostátní působností, můžeme si uvést několik příkladů. Mezi tyto útvary řadíme například leteckou službu, národní protidrogovou centrálu SKPV, útvar pro odhalování organizovaného zločinu SKPV, útvar pro odhalování korupce a finanční kriminality, pyrotechnickou službu a také například útvar rychlého nasazení. Zkratkou SKPV se rozumí služba kriminální policie a vyšetřování.

Krajské ředitelství je organizační složkou státu a účetní jednotkou, jehož příjmy a výdaje jsou součástí rozpočtové kapitoly ministerstva. V čele krajského ředitelství je krajský ředitel a v policii se zřizuje celkem 14 krajských ředitelství (zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, § 8).

Těchto 14 krajských ředitelství policie se shodují svými územními obvody s územními obvody 14 krajů České republiky. Úkoly Policie České republiky plnilo k roku 2010 okolo 47 000 policistů a 11 000 zaměstnanců policie (Policejní prezidium České republiky, 2010).

Z uvedených údajů si můžeme představit významnost policie v rámci celého IZS a při řešení mimořádných událostí i krizových situací. Policie zajišťuje bezpečnost po celém území České republiky, a co se týče počtu zaměstnanců a pracovníků ve služebním poměru, jedná se o největší složku IZS.

Do organizace policie patří kromě jednotlivých útvarů policie i rozdělení základních policejních služeb, které mají v rámci zajišťování bezpečnosti a veřejného pořádku důležitý význam. Tvoří totiž největší část činnosti policie jakožto bezpečnostního sboru a působí v nich nejvíce policistů a jejich činnost je i nejvíce viditelná v očích společnosti. Těmito základními policejními službami jsou:

- služba pořádkové policie, která zajišťuje veřejný pořádek a bezpečnost, řeší přestupky a trestné činy a také dohlíží na bezpečnost silničního provozu,
- služba dopravní policie, která zajišťuje bezpečnost a plynulost silničního provozu a působí při jeho řízení, řeší dopravní nehody a kontroluje potřebné doklady,
- a služba cizinecké policie, která zajišťuje bezpečnost a ochranu vnějších hranic a kontroluje vstup a pobyt cizinců na území České republiky. Bezpečnost z pohledu cizinecké policie ovlivňuje i aktuální situace imigrantů přicházejících do České republiky a v souvislosti s tím i působení České republiky v Schengenském prostoru, který v podstatě ruší kontroly cizinců na hraničních přechodech u hranic republiky a ponechal je pouze na mezinárodních letištích.

Spolupráce a vztahy Policie České republiky.

Pro úspěšné řešení krizových situací i mimořádných událostí je nutné, aby fungovala spolupráce policie s jinými orgány krizového řízení nebo jinými složkami IZS. Nejvíce je využívána spolupráce policie s jinými složkami IZS. Konkrétně je to spolupráce policie s Hasičským záchranným sborem a se zdravotnickou záchrannou službou. Je to dáno tím, že tyto složky každý den společně řeší velké množství mimořádných událostí a spolupráce mezi nimi je již dlouhodobě zaběhlá. Skutečnost, že mezi složkami IZS funguje dobrá spolupráce během řešení mimořádných událostí je pozitivní i pro řešení krizových situací, protože právě tato spolupráce se může využít i během provádění krizových opatření.

Spolupráce policie s jinými složkami IZS je nutná zejména v případech, kdy tyto složky zasahují zároveň. Správnou spoluprací mohou tyto složky docílit efektivnějšího zásahu a vzájemně si pomoci. Na druhou stranu by si však mohly tyto složky navzájem překážet, což by mělo negativní vliv na celkové řešení mimořádné nebo krizové situace.

Další velmi častou spoluprací v rámci zajišťování bezpečnosti a veřejného pořádku v obcích je spolupráce policie s obecním úřadem a také pokud je třeba i s jednotlivými občany.

Útvar policie určený policejním prezidentem může uzavřít písemnou koordinační dohodu s obcí nebo městskou částí hlavního města Prahy za účelem stanovení společného postupu při zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku. Místně příslušné krajské ředitelství může uzavřít písemnou koordinační dohodu s hlavním městem Prahou za účelem stanovení společného postupu při zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku. Tato koordinační dohoda obsahuje zejména:

- formy a nástroje nepřetržité koordinace obce a útvaru policie při zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku v obci,
- úkoly obce a útvaru policie v oblasti předcházení protiprávním jednáním porušujícím veřejný pořádek v obci
- a úkoly obce a útvaru policie při porušení veřejného pořádku v obci (zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, § 16).

Koordinační dohodou se může docílit efektivnějšího zajišťování bezpečnosti a pořádku. Zejména pak v obcích, které zřizují svoji vlastní obecní policii, se uplatňuje právě koordinační dohoda upravující spolupráci mezi státní a obecní policií. Tato spolupráce určuje podíly obce a policie při zajišťování bezpečnosti a veřejného pořádku v obci.

Policie jako základní složka IZS vykonává v místě provádění záchranných a likvidačních prací úkoly podle zákona o Policii České republiky a policista nebo útvar policie se podílí na provádění záchranných a likvidačních prací včetně letecké podpory integrovaného záchranného systému a letecké podpory v krizových situacích:

- jsou-li k tomu vycvičení a vybaveni,

- je-li to nezbytné pro záchranu života, zdraví nebo majetku
- a jsou-li k tomu určení policejním prezidentem (zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, § 20).

Systémovost

Řešíme-li problematiku krizového řízení a úlohy policie v něm, je důležité si definovat, co se rozumí pojmem systém. Na základě principů systému totiž určujeme systémovou organizaci policie.

Systém je určitým způsobem uspořádaný souhrn prvků, vzájemně spojených vztahy mezi vlastnostmi těchto prvků, které z hlediska zkoumání tvoří celek a mají společný funkční účel. Systém je tedy charakterizován:

- strukturou, která zahrnuje jednotlivé prvky systému a jejich vzájemné vztahy,
- a chováním, čímž jsou míněny vztahy systému k okolí a souhrn reakcí na všech výstupech (Novák, 2014).

Struktura i chování systému se vzájemně velmi ovlivňují. Změna struktury systému může změnit chování tohoto systému i při zachování všech jeho prvků. Pro lepší porozumění systému chápeme:

- strukturu jako orientovanou strukturu dovnitř systému a působící mezi prvky uvnitř tohoto systému,
- chování jako souhrn chování všech prvků systému, které je vyvoláno nějakým vlivem, a jehož výsledkem je reakce systému na podnět
- a prvek systému jako základní a zároveň nejmenší část, kterou ještě v systému rozlišujeme (Novák, 2014).

Systém tvoří subjekt řízení, objekt řízení a okolí systému. Subjekt řízení a objekt řízení na sebe navzájem působí různými vstupy a výstupy, které jsou ovlivněny zpětnými vazbami. Vztah mezi těmito dvěma prvky se nazývá systém, který ovšem dále působí na okolí systému. Abychom mohli vůbec mluvit o systému, musí zde být řídicí a řízený prvek a musí mezi nimi existovat určité vazby.

Společnost je tvořena jednotlivými lidmi, kteří se navzájem ovlivňují. Mohli bychom říci, že společnost je v podstatě další systém, jehož prvky jsou právě lidé.

System společnosti působí na další systémy, jejichž vzájemné působení s sebou nese různou míru pravděpodobnosti vzniku krizové situace a tím i různý stupeň nebezpečnosti systému pro člověka.

Člověka a celou společnost po celou dobu jeho existence obklopují prvky prostředí, které nejsou v souladu s jeho zájmy a potřebami. Jeho konání i existence jsou také určována hrozbami a riziky. Jednou ze základních lidských potřeb je bezpečí. Předjímat a předvídat důsledky svých rozhodnutí je někdy dost obtížné a často i nemožné, což vzbuzuje rizikovost i krizovost. Podíl rizikovosti a krizovosti roste. S rizikovostí a krizovostí úzce souvisí bezpečnost. Ta je důležitým pocitem pro člověka celou společnost (Novák, 2014, p. 46).

System společnosti a krizovosti je závislý na tendencích vývoje společnosti a dalších vlivů. Těmito hlavními tendencemi a vlivy mohou být:

- zdraví obyvatelstva,
- populační vývoj,
- množství strategických surovin,
- množství vody a potravin,
- politický vývoj,
- terorismus,
- rozdíly v životních úrovních,
- etnicita,
- globalizace,
- válečné konflikty a další.

Výše uvedené vlivy působící na vývoj společnosti s sebou nesou bezpečnostní rizika pro jednotlivé občany, obce, města a následně i pro celou Českou republiku. Nedostatek vody, potravin nebo i velký rozdíl v životních úrovních lidí přináší spoustu bezpečnostních rizik. V případě nedostatku především potravin nebo vody budou lidé činit vše pro to, aby netrpěli hladu nebo žízní. Bude-li situace opravdu vážná, lidé zcela pochopitelně mohou přestat respektovat právní řád, což by mělo závažné důsledky nejen pro policii, ale pro celý bezpečnostní systém České republiky.

Policie České republiky v systému krizového řízení

Krizové řízení můžeme chápat jako systém značného množství činností a krizových opatření prováděných orgány zapojených do tohoto systému řízení za účelem snížení negativních dopadů, které s sebou nese krizová situace. Soustředíme-li se však pouze na jednu složku nebo jeden orgán krizového řízení, v našem případě na policii, tak se rozsah činností a úkolů v rámci celého systému krizového řízení značně zredukuje. Z pohledu působení policie v systému krizového řízení je rozsah činností zaměřen především na zajišťování bezpečnosti a veřejného pořádku během probíhajících krizových situací a jak již bylo řečeno při popisu policie jako krajského orgánu krizového řízení, policie zajišťuje podle zákona č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení připravenost a zároveň i řešení krizových situací spojených s vnitřní bezpečností a veřejným pořádkem na území České republiky.

Policie tedy plní specifické úkoly při řešení krizových situací a mimořádných událostí, představuje jednu ze základních složek IZS a je připravena řešit krizové situace související s ohrožením:

- vnitřní bezpečnosti
- a veřejného pořádku

a v souvislosti s těmito oblastmi ohrožení je připravena podílet se na ochraně obyvatelstva při vyhlášení krizového stavu (Policejní prezidium České republiky, 2010).

Mohli bychom říci, že hlavními úkoly policie při řešení krizových situací nebo mimořádných událostí, je právě zajišťování vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku. Pro správné porozumění těmto hlavním úkolům je vhodné, abychom si uvedli, co se rozumí pojmy zajištění vnitřní bezpečnosti a zajištění veřejného pořádku. Zajištěním vnitřní bezpečnosti se rozumí především ochrana lidského života, zdraví, majetku, životního prostředí a zvířat. Prioritou pro policii je při zajišťování bezpečnosti především ochrana lidského zdraví a života. Zajišťováním veřejného pořádku se rozumí činnosti policie, které zabraňují narušování veřejného pořádku. Veřejný pořádek může být narušen osobami, které jednájí v rozporu se zákonem a dopouštějí se tak přestupků nebo dokonce trestných činů a mohou svým jednáním i ohrožovat bezpečnost ostatních osob.

Při řešení mimořádných událostí, jakými jsou například povodně, vichřice a další živelní pohromy nebo rozsáhlé požáry, průmyslové havárie a velké nehody v letecké, železniční a silniční dopravě plní úkoly vyplývající jak ze zákona o Policii České republiky, tak ze zákona o integrovaném záchranném systému (Policejní prezidium České republiky, 2010, 68).

V případech přípravy na krizovou situaci a během řešení krizové situace se kromě výše uvedených zákonů řídí policie zákonem o krizovém řízení. Během mimořádné události i krizového stavu spolupracuje policie úzce s Hasičským záchranným sborem České republiky, zdravotnickou záchrannou službou, armádními jednotkami a případně i dalšími složkami IZS.

Z výše uvedeného vyplývá, že činnost policie se neřídí pouze na základě jednoho zákona. Jednotlivé zákony, které upravují činnost policie, se vzájemně prolínají. Policie svoji činnost provádí na základě toho zákona, který se nejvíce vztahuje k dané události, u které provádí svoji činnost. V případě působení mimořádné události je činnost policie určena především zákonem o policii a zákonem o IZS. Ovšem v případě krizových situací se činnost policie rozšiřuje ještě o úkoly stanovené právě v zákoně o krizovém řízení.

Při společném zásahu složek IZS v prostoru postiženém mimořádnou událostí policejní hlídky například:

- obsazují určená stanoviště,
- uzavírají vnější zónu zásahu,
- regulují vstup osob do této zóny
- a regulují vjezd vozidel do této zóny (Policejní prezidium České republiky, 2010).

Uzavření vnější zóny a regulace vstupu osob do zóny zásahu při řešení mimořádné události nebo krizové situace slouží k zajištění bezpečnosti osob. Policie zamezuje nepovolaným osobám vstup do zóny zásahu a tím zajišťuje bezpečnost osob, která by mohla být v případě vstupu do této zóny ohrožena. Dalším podstatným důvodem, proč policie reguluje vstup do zóny zásahu a uzavírá tuto zónu, je ten, aby ostatní zasahující složky měly dostatek prostoru pro provádění záchranných i likvidačních činností.

Policisté přímo v prostoru zásahu chrání:

- bezpečnost osob a majetku,
- dohlíží na bezpečnost silničního provozu
- a spolupůsobí při zajišťování veřejného pořádku a v případě jeho narušení činí opatření k jeho obnovení (Policejní prezidium České republiky, 2010).

Je-li ohrožena bezpečnost osob nebo jejich majetku, provádí policie svoji činnost i přímo v místě zásahu. V místě zásahu může policie řídit nebo obnovovat silniční dopravu. Především je důležité zajistit průjezd jednotkám integrovaného záchranného systému případně jiným orgánům krizového řízení. Následně je důležité obnovit silniční provoz i pro ostatní účastníky silniční dopravy. Stále hrozící nebo probíhající narušování veřejného pořádku je také důvodem pro provádění úkolů policie přímo v zóně zásahu. Zónou zásahu pak rozumíme kterékoliv místo nebo oblast, kde policie provádí svoji činnost. Jsou to zejména silnice, železnice, polní nebo lesní cesty, budovy, jiné objekty, veřejná prostranství aj.

V rámci řešení mimořádné události nebo krizové situace se policie podílí na:

- evidenci osob,
- případné evakuaci osob,
- a na poskytování nezbytných informací obyvatelstvu (Policejní prezidium České republiky, 2010).

Během řešení mimořádné události nebo krizové situace je nutné informovat ohrožené obyvatelstvo. Základní informace o hrozícím nebezpečí a rady obyvatelstvu, jak se zachovat, jsou velice důležité k zabránění vzniku paniky, která by mohla řešení této mimořádné události nebo krizové situace ztížit. Proto je velice důležité, aby policie této panice předcházela a zajistila, že k ní během mimořádné události nedojde. Dalšími sděleními obyvatelstvu mohou být informace o případné evakuaci, je-li hrozící nebezpečí opravdu vážné. Všechny tyto úkoly provádí nebo se na těchto úkolech alespoň podílí právě policie. V neposlední řadě je nutné vést evidenci osob, aby se vědělo, kdo byl již zachráněn a kdo ještě nikoliv. Evidence je důležitá také v případě provádění evakuace obyvatelstva.

Během záchranných prací a likvidačních prací k odstranění následků mimořádné události nebo krizové situace využívají policisté svých zákonných oprávnění. Mohou například:

- zakázat vstup na určené místo
- nebo požadovat od právnických i fyzických osob věcnou i osobní pomoc (Policejní prezidium České republiky, 2010).

Veškerá výše uvedená oprávnění a úkoly policie a jejich provádění jsou přímo závislá na charakteru hrozící či právě probíhající mimořádné události nebo krizové situace. Například pro zajištění bezpečnosti je někdy zcela dostačující pouze zákaz vstupu na určité místo, ale v některých situacích nebo událostech je přímo nutná evakuace velkého prostoru a velkého počtu lidí. Právě vážnost ohrožení a charakter hrozícího nebezpečí určují, jaké postupy je nutné použít.

Policejní prezidium.

Policejní prezidium představuje nejvyšší prvek struktury policie. Řídí činnost všech policistů i policejních orgánů a v čele policejního prezidia stojí policejní prezident. Policejní prezidium odpovídá za svoji činnost pouze Ministerstvu vnitra. Můžeme tak policejní prezidium označit za nejdůležitější policejní orgán v rámci řešení krizových situací i přípravy na ně.

Pracoviště krizového řízení policejního prezidia zabezpečuje plnění úkolů policie za krizových stavů a připravenost na jejich řešení. Spolupracuje přitom s pracovištěm krizového řízení ministerstva a s pracovištěm krizového řízení generálního ředitelství. Plnění úkolů organizačních článků policejního prezidia a útvarů policie uvedených výše zabezpečují jejich krizová pracoviště. K plnění úkolů a zajištění koordinace útvarů policie za krizových stavů zřizují útvary policie vlastní krizové štáby (nařízení Ministerstva vnitra č. 13/2004 Sb.).

Z výše uvedeného zjišťujeme, že policejní prezidium má i své pracoviště určené pouze na vedení činností policie k přípravě a samotnému řešení krizových situací. Toto pracoviště spolupracuje i s dalšími bezpečnostními pracovišti pro oblast krizového řízení.

Krizová pracoviště útvarů policie jsou metodicky řízena pracovištěm krizového řízení policejního prezidia. Pracoviště krizového řízení policejního prezidia k tomu zejména:

- provádí kontrolní činnost v oblasti krizového řízení u útvarů policie,
- analyzuje a navrhuje priority řešení možných rizik, která mohou vést k vyhlášení krizových stavů,
- zabezpečuje a organizuje provádění příprav policie na plnění úkolů za krizových stavů a připravenost na jejich řešení,
- koordinuje zabezpečování činností krizového štábu policejního prezidenta a plní funkci sekretariátu krizového štábu policejního prezidenta,
- zabezpečuje úkoly vyplývající z členství policejního prezidenta v Ústředním krizovém štábu a krizovém štábu ministra vnitra,
- plní ve spolupráci s operačním oddělením policejního prezidia funkci ústředního informačního pracoviště policie pro plnění úkolů za krizových stavů a v případě hrozby vzniku situace, která může vést k vyhlášení krizového stavu,
- podílí se na přípravě a zpracování podkladů pro potřeby plnění úkolů v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku za krizových stavů,
- zpracovává podklady pro krizový plán,
- vede seznam zaměstnanců zařazených na krizových pracovištích útvarů policie,
- podílí se na vytváření a realizaci koncepce vzdělávání v oblasti krizového řízení,
- podílí se na zabezpečení odborné přípravy a vzdělávání v oblasti krizového řízení,
- připravuje a zabezpečuje vydávání interních aktů řízení pro sjednocení postupů v oblasti krizového řízení u organizačních článků policejního prezidia a útvarů policie (nařízení Ministerstva vnitra č. 13/2004 Sb.).

Krizová pracoviště policie mají také svoji strukturu. Pracoviště krizového řízení policejního prezidia stojí nejvýše a pod ním jsou krizová pracoviště jednotlivých útvarů policie. Krizové pracoviště policejního prezidia zjišťuje a analyzuje možná

rizika, která mohou vést ke vzniku krizové situace. Na základě zjištěných informací pak rozděluje práci, poskytuje pomoc a dává úkoly k přípravě a řešení krizových situací právě krizovým pracovištím útvarů policie. Tato pracoviště útvarů policie jsou neustále koordinována a řízena pracovištěm policejního prezidia, aby bylo dosaženo nejlepší možné přípravy na krizovou situaci a případné řešení bylo co nejefektivnější.

Pracoviště krizového řízení.

Pracovištěm krizového řízení je útvar nebo organizační článek koordinující přípravy ministerstva, policie nebo generálního ředitelství na krizové stavy (komentář k nařízení Ministerstva vnitra č. 13 ze dne 1. března 2004).

Zde vidíme, že krizová pracoviště, jejichž činnosti jsou zaměřeny pouze na systém krizového řízení, se nevyskytují pouze u policie. Jsou zřizovány v rámci bezpečnostního celého systému Ministerstva vnitra.

Pracoviště krizového řízení zajišťuje koordinaci krizového řízení a plnění úkolů za krizových stavů a připravenosti na jejich řešení v rámci ministerstva, policie a generálního ředitelství. Pracoviště krizového řízení v rámci své činnosti (odpovědnosti) metodicky řídí krizová pracoviště útvarů (komentář k nařízení Ministerstva vnitra č. 13 ze dne 1. března 2004).

Z výše uvedeného je zřejmé, že pracoviště krizového řízení se zabývá pouze řízením a koordinací jiných orgánů nebo útvarů v rámci příprav a řešení krizových situací. Krizová pracoviště jsou do činností příprav a řešení krizových situací zapojeny nepřímou, protože neprovádí totiž konkrétní činnosti. Na důležitosti těchto pracovišť to ovšem vůbec neubírá, protože řídicí činnost je v přípravě i při řešení krizových situací nezbytně nutná. Posláním těchto pracovišť je tedy zajištění plnění úkolů před vznikem i během působení krizové situace.

Úkoly krizových pracovišť útvarů policie plní krizové pracoviště v přímé podřízenosti vedoucího zaměstnance příslušného útvaru policie a zajišťuje plnění úkolů za krizových stavů stejně tak jako připravenost na jejich řešení (komentář k nařízení Ministerstva vnitra č. 13 ze dne 1. března 2004).

Operační oddělení policejního prezidia poskytuje bezodkladně informačnímu a situačnímu centru ministerstva informace o událostech z oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku, které mohou vést k vyhlášení krizového stavu a dále informace,

které upřesňují nebo shrnují skutečnosti související s těmito událostmi (komentář k nařízení Ministerstva vnitra č. 13 ze dne 1. března 2004).

Dějiny Policie České republiky

Působení ozbrojených bezpečnostních složek na území České republiky a dříve na území Československé republiky má bohatou historii. Ve své práci uvádím krátký přehled dějin policie a dalších bezpečnostních sborů předcházejících policii. Dějiny policie bychom mohli rozdělit do čtyřech následujících období:

- období 1918 – 1939, Československá republika,
- období 1939 – 1945, Protektorát Čechy a Morava,
- období 1945 – 1989, Československo
- a období 1989 – 2015, Česká republika.

Z hlediska historie policie jsou pro nás důležité především dějiny do konce roku 1989, a proto více k jednotlivým obdobím uvádím dále.

Československá republika (1918 – 1939)

Po vzniku Československé republiky musela být v roce 1918 zajištěna bezpečnost uvnitř státu. V podstatě bylo nutné vytvořit funkční policii, přirovnáme-li tehdejší situaci k současnému bezpečnostnímu sboru zajišťujícímu vnitřní bezpečnost. Těchto bezpečnostních sborů bylo více, například různé sbory strážné bezpečnosti a četnictvo.

Velký vliv na strukturu a fungování bezpečnostních sborů, především pak v prvopočátcích tohoto období, mělo Rakousko-Uhersko a jeho struktury bezpečnostních sborů, do kterého jsme právě do vzniku Československa patřili.

Sbory strážné bezpečnosti.

Státní policie zahrnovala složku uniformovanou a neuniformovanou. Oficiální označení těchto součástí znělo “uniformovaná stráž bezpečnosti“ či “neuniformovaná stráž bezpečnosti“ a jejich souhrnu “sbory strážné bezpečnosti“. Mezi státní a městskou policií nebyl zásadní typový rozdíl, protože obě tyto kategorie byly určeny k výkonu stejného rozsahu služby. Odlišná byla podřízenost obou kategorií – útvary státní policie podléhaly státním policejním úřadům, zatímco komunální policie podléhaly jednotlivým obcím (Macek & Uhlíř, 1999, p. 34).

U policie (stejně jako u četnictva) byl napodobován předlitavský model bývalé monarchie v té formě, jak existoval před I. světovou válkou. Zatímco četnictvo bylo

službou pěší, u policie nacházíme i jízdní (tj. hipomobilní) oddíly. Postupný rozvoj motorizace se ovšem posléze projevil u obou složek (Macek & Uhlíř, 1999, p. 35).

Postupně se projevovала nevýhoda značné decentralizace bezpečnostních složek a k jejich sjednocení byly vedeny různé iniciativy. Ke změnám v organizaci policie došlo až v polovině 30. let. Z bezpečnostního hlediska tehdy nastala v sudetských oblastech krajně nežádoucí situace. Policejní správa zde byla vykonávána policií řízenou německými samosprávami, nyní značně politicky nespolehlivými. Ve všech směrech pak byly oba sbory podřízeny Ministerstvu vnitra (Macek & Uhlíř, 1999, p. 36).

Četnictvo.

Jako první se do služeb nového československého státu postavilo četnictvo v Čechách, další četnické složky se pak připojovaly postupně. Četnictvo bylo zařazeno do resortu Ministerstva vnitra. Organizační struktura čs. četnictva vycházela z rakouského systému, který byl doplněn některými dalšími prvky. Definitivní podoby nabyla po vydání zákona o četnictvu v roce 1920 a v čele četnictva stál generální velitel četnictva (Macek & Uhlíř, 1999).

Četnictvo mělo podle platných právních předpisů dvojjediné postavení. Vystupovalo jako:

- strážný sbor, jenž byl na rozdíl od jiných strážných sborů vojensky organizovaný,
- a orgán politické státní správy, který byl v nejvyšších instancích podřízen Ministerstvu vnitra (Macek & Uhlíř, 1999).

Četníci měli zakázanou činnost v politických stranách a později i vstup do sportovních a zájmových organizací. Sňatky byly povolovány po odsloužení 4 let, nejdříve po dosažení 30 let věku. Sňatkem se mělo posílit majetkové i společenské postavení četníka. V roce 1927 byli četníci zbaveni volebního práva, stejně jako ostatní příslušníci ozbrojených sil (Macek & Uhlíř, 1999).

Protektorát Čechy a Morava (1939 – 1945)

Protektorát představoval ze státoprávního hlediska komplikovaný útvar, ve kterém vedle podřízené české správy fungovala řídicí německá správa se svými

bezpečnostními orgány. Při zachování autonomního statutu protektorátu skutečná moc spočívala v rukou německých okupačních úřadů. Ve výnosu o zřízení protektorátu vyhradil Hitler Říši právo převzít kterýkoliv obor správy a vytvořit si v dané oblasti svoje úřady. Vedle toho byli do českých protektorátních institucí dosazováni zvláštní zmocněnci říšských úřadů (Macek & Uhlíř, 2001, p. 44).

Na území Protektorátu Čechy a Morava působily německé bezpečnostní složky z resortu Orpo a Sipo. Vedle klasických bezpečnostních sil, pocházejících již z předválečného období, zde působily i další složky, vytvářené pro válečné potřeby. Říšský protektor a v součinnosti s ním šéf německé policie byli výslovně zmocněni činit v protektorátu v případě potřeby i taková opatření, která přesahovala hranice všeobecně stanovených norem (Macek & Uhlíř, 2001, p. 47).

Z názvů německých bezpečnostních složek Orpo a Sipo můžeme odvodit celé názvy těchto sborů, tedy Ordnungspolizei a Sicherheitspolizei. Jednalo se tedy o německé policejní sbory zajišťující pořádek a bezpečnost.

Po vzniku protektorátu byla zachována stejná struktura bezpečnostních složek jako v předchozím období. Existovalo zde četnictvo, státní policie a obecní policie. Zásadní změna byla provedena v roce 1944, kdy všechny tyto složky byly inkorporovány do jediné, označované globálně jako protektorátní policie, jejíž součástí bylo nyní i hasičstvo z povolání. Bylo zde patrné přizpůsobení se německé organizační struktuře (Macek & Uhlíř, 2001, p. 56).

System policejních úřadů zůstal zachován, z jejich škály vymizely přirozeně úřady ležící v oblasti Sudet. V Čechách byla 4 policejní ředitelství a 3 policejní úřady. Na Moravě byla 3 policejní ředitelství a 1 policejní úřad. Později přibýly 2 policejní úřady v Čechách a 2 na Moravě. Všechny tyto úřady vykonávaly jednak funkce správní policie, jednak policie pořádkové a kriminální (Macek & Uhlíř, 2001).

Protektorátní četnictvo zůstalo v činnosti na redukováných územích v podstatě ve stejné struktuře, jakou mělo před vznikem protektorátu. I nadále stál v čele četnictva generální velitel četnictva, který byl ale reformami zaměřenými na připodobnění k německé struktuře jmenován i generálním velitelem uniformované policejní stráže (Macek & Uhlíř, 2001).

Během trvání Protektorátu Čechy a Morava řídilo Německo v podstatě celý bezpečnostní systém. Původní systém z meziválečné doby byl až do roku 1944 téměř beze změny, ale byl pod silným tlakem Německa. Dalo by se říci, že většinu méně závažných bezpečnostních problémů si řešil Protektorát Čechy a Morava sám, ale v závažné bezpečnostní otázky spadaly do působnosti německých bezpečnostních sborů. Těmi závažnými otázkami bychom mohli označit otázky válečné.

Československo (1945 – 1989)

Postavení bezpečnostních složek v rámci státu se po roce 1945 měnilo v závislosti na vývoji politické situace. Podstatnou změnou oproti všem dosavadním bezpečnostním systémům bylo vytvoření jednotné struktury, absorbující jak stávající stabilní policejní složky, tak i změť různých provizorních ozbrojených skupin (Macek & Uhlíř, 2011, p. 13).

Dne 17. 4. 1945 byl schválen dokument „Budování národní bezpečnosti“, na jehož základě byl vytvořený jednotný policejní sbor, označovaný jako Sbor národní bezpečnosti (dále jen SNB). Charakter SNB byl již od počátku politický, bezpečnostní složky zde nebyly odděleny od politických stran, tak jak tomu bylo v meziválečném Československu (Macek & Uhlíř, 2011).

Rok 1945 byl přelomový pro celou společnost, tedy i pro bezpečnostní sbory. SNB byl vytvořen jako výkonný orgán správy národní bezpečnosti z vybraných příslušníků partyzánských a revolučních jednotek. Po provedené očištění dosavadních bezpečnostních sborů (četnictva, státní policie a obecní policie) mohli být členové těchto sborů začleněni do SNB (Macek & Uhlíř, 2011).

SNB byl vojensky organizován, jeho členové podléhali vojenským soudům, ale po dobu své činné služby byli zproštěni vojenské služby. Sbor byl jednotný a všechny jeho složky podléhaly jednotnému velení. Sbor byl tvořen pořádkovou složkou, kriminální složkou a státo-bezpečnostní složkou (Macek & Uhlíř, 2011).

V průběhu let docházelo v Československu k úpravám SNB a mezi největší změny organizace SNB patří:

- po roce 1949 platnost zákona o národní bezpečnosti, který charakterizuje SNB jako výkonný orgán MV, krajů a okresů,

- po roce 1965 platnost zákona o Sboru národní bezpečnosti, kdy je SNB charakterizován jako orgán státního donucení, který v celé své činnosti zároveň uplatňuje prostředky společenského působení a prevence
- a po roce 1974 platnost posledního zákona upravujícího postavení a činnost SNB, a to zákona o Sboru národní bezpečnosti, který nově upravoval pouze úkoly SNB, nikoliv jeho poslání nebo charakteristiku (Macek & Uhlíř, 2011).

Sbor národní bezpečnosti zajišťoval funkci bezpečnostní složky státu až do roku 1989, kdy došlo ke státnímu převratu. Poté již SNB neexistoval a od vzniku České republiky v roce 1993 je bezpečnostním sborem Policie České republiky.

Závěry

Během vypracování bakalářské práce jsem prostudoval mnoho normativních aktů a několik publikací k tématu krizového řízení a působení Policie České republiky v něm. Prostudování pouze materiálů týkajících se krizového řízení by bylo k vytvoření si představy o fungování celého krizového systému a funkce Policie České republiky v něm nedostačující. Musel jsem tedy prostudovat materiály o dalších systémech a orgánech, které jsou významně zapojeny v systému krizového řízení. Mezi ty nejvýznamnější podpůrné materiály patřily materiály týkající se Policie České republiky (zákon o policii) a integrovaného záchranného systému (zákon o integrovaném záchranném systému). Zákony byly pro mě stěžejní, protože právě ony jsou pro činnost všech orgánů směrodatné.

Studii výše zmíněných materiálů jsem získal řadu informací a znalostí ohledně krizového systému, Policie České republiky a integrovaného záchranného systému. Zjistil jsem, jak je systém krizového řízení strukturován, kdo ho tvoří a také jsem zjistil, které orgány působí v rámci krizového řízení. Získané informace jsem pak použil k pojednání a vytvoření přehledu o fungování Policie České republiky v rámci systému krizového řízení. Tím se mi podařilo pojednat o postavení Policie České republiky v systému krizového řízení a splnit tak hlavní cíl bakalářské práce.

Během řešení hlavního cíle bylo nutné popsat strukturu krizového řízení a zaměřit se v něm především na Policii České republiky, jako jednu ze základních složek integrovaného záchranného systému. Struktura krizového řízení i Policie České republiky byla popsána a následně i využita při pojednávání o Policii České republiky v rámci systému krizového řízení.

V bakalářské práci jsem si stanovil i dílčí cíl, jehož smyslem bylo pojednat o dějinách Policie České republiky a popsat její vývoj v čase. Studii publikací o dějinách Policie České republiky na našem území jsem získal vhodné podklady, které jsem následně použil k vytvoření stručného přehledu dějin Policie České republiky, jakožto zdroj poučení a posílení povědomí o její historii a vývoji.

Souhrn

V bakalářské práci jsem vycházel především z normativních aktů, které se danou problematikou zabývají a které jsou směrodatné pro úkoly Policie České republiky. Sběr dat a jejich následná studie mi umožnila získané znalosti náležitě zpracovat a pochopit. Díky tomu jsem mohl vytvořit přehled a strukturu krizového řízení a také zařadit Policii České republiky do této struktury. Následně jsem v této bakalářské práci objasnil úlohu Policie České republiky v systému krizového řízení.

V bakalářské práci pojednávám nejen o Policii České republiky, ale také o její historii a především o její roli velmi významného bezpečnostního systému. Sepisuji zde obecné poznatky o fungování Policie České republiky v systému krizového řízení a také v integrovaném záchranném systému a jejích úkolech před vznikem i během působení krizových situací nebo mimořádných událostí. To z této práce činí obsáhlý a kompaktní zdroj informací a postřehů k utvoření si představy o funkci Policie České republiky v rámci systému krizového řízení.

Summary

In the bachelor's thesis I came mainly from normative acts that deal with such problems and which are important for the function of the Police of the Czech Republic. Data collection and follow-up study allowed me to properly process the acquired knowledge and understanding. Because of this I could create an overview and crisis management structure and also include the Police of the Czech Republic into this structure. Then I clarified the role of the Police of the Czech Republic in the crisis management system in this bachelor's thesis.

In the bachelor's thesis I deal not only about the Police of the Czech Republic, but also about its history and especially its role of very important security system. In the bachelor's thesis I write general knowledge about the functioning of the Police of the Czech Republic in the crisis management system and in the integrated rescue system and its functions before and during crisis situations or emergencies. That makes this work comprehensive and compact source of information and insights to form their own judgments about the function of the Police of the Czech Republic in the context of crisis management system.

Referenční seznam

Legislativa

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. *Ústava České republiky*. Praha, 1993, 1/1993. Dostupné 24. 3. 2015 z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb. *Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky*. Praha, 1998, 39/1998. Dostupné 24. 3. 2015 z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-110>

Zákon č. 239/2000 Sb. *Zákon o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů*. Praha, 2000, 73/2000. Dostupné 24. 2. 2015 z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>

Zákon č. 240/2000 Sb. *Zákon o krizovém řízení a o změně některých zákonů*. Praha, 2000, 73/2000. Dostupné 24. 3. 2015 z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>

Zákon č. 273/2008 Sb. *Zákon o Policii České republiky*. Praha, 2008, 91/2008. Dostupné 24. 3. 2015 z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273>

Nařízení č. 13/2004 Sb. *Nařízení Ministerstva vnitra k zajištění plnění úkolů za stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu a připravenosti na jejich řešení*. Česká republika, Ministerstvo vnitra.

Komentář k nařízení Ministerstva vnitra č. 13 ze dne 1. března 2004 *k zajištění plnění úkolů za stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu a připravenosti na jejich řešení*. Praha, Česká republika: Tiskárna Ministerstva vnitra.

Publikace

Macek, P., & Uhlíř, L. (1999). *DĚJINY POLICIE A ČETNICTVA II*. Praha, Česká republika: POLICE HISTORY.

Macek, P., & Uhlíř, L. (2001). *DĚJINY POLICIE A ČETNICTVA III*. Praha, Česká republika: POLICE HISTORY.

Macek, P., & Uhlíř, L. (2011). *DĚJINY POLICIE A ČETNICTVA IV*. Praha, Česká republika: POLICE HISTORY.

Novák, J. (2014). *Vnitřní a vnější bezpečnost státu*. Olomouc, Česká republika:
Univerzita Palackého.

Policejní prezidium České republiky (2010). *Policie České republiky*. Praha, Česká
republika: Tiskárna Ministerstva vnitra

Vilášek, J., Miloš Fiala, M., & Vondrášek, M. (2014). *Integrovaný záchranný systém
ČR na počátku 21. století*. Praha, Česká republika: Karolinum.